

KIRIM SAVAŞI OSMANLI HATIRA VE ASKER MADALYALARI

CRIMEAN WAR OTTOMAN COMMEMORATIVE AND MILITARY MEDALS

*Kemal Hakan TEKİN**

Özet :

Madalya, onurlandırmanın aynı zamanda devlete bağlılığı artırmanın önemli sembollerinden biri olmuştur. Devletler madalyalar aracılığıyla güçlerini sembolik anlamda ortaya koymuşlardır. Osmanlı Devleti, Sultan II. Mehmed döneminde madalya geleneğiyle tanışmış olsa da Sultan I. Mahmud ile madalyalara önem vermeye başlamıştır. Kırım Savaşı sonunda Osmanlı Devleti bir dizi hatıra madalyası ve asker madalyası bastırmıştır. Kırım Savaşı'nda yararlılık gösterenlere ödül olarak ya da bu önemli muharebenin anısına bir hatıra niteliği şeklinde madalyalar Osmanlı, müttefik kuvvetler ve hatta bu savaştan yenik olarak ayrılan Rusya tarafından bastırılmıştır. Osmanlı döneminde modern anlamda madalya geleneğinin Kırım Savaşı sonundan itibaren başladığına da dikkat çekilerek çalışmamızda, Osmanlı Devleti döneminde Kırım Savaşı hatıra ve asker ve madalyaları hakkında bilgi verilecektir. Kırım Savaşı ile ilgili basılan Mecidi Nişanları araştırma kapsamı nedeniyle incelemeye dâhil edilmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Kırım Savaşı, Madalya, Abdülmecid, Rusya, İngiltere.

Abstract:

Medals are symbols to honor people and also to increase their loyalty to the state. States have revealed forces through medals in a symbolic sense. Although the Ottoman Empire met with the tradition of medal in the period of Sultan Mehmed II, medals became important with Sultan Mahmud I. Commemorative and military medals were pressed by the Ottoman Empire at the end of the Crimean War. The Ottomans used medals as a reflection of not only awards for those showing usefulness in the war but also as a souvenir to commemorate this important battle. Even allied forces and defeated Russia had made medals for Crimean War. In our study, information will be given about Crimean War commemorative and military medals in Ottoman era of the Crimean War. Mecidi Crimean War badges were not included in the study due to the scope of the research.

Key words: Crimean War, Medals, Abdulmejid, Russia, United Kingdom.

* Öğr. Gör. Dr., Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi – Kayseri khtekin@erciyes.edu.tr

GİRİŞ

Madalyalar devlet tarafından ya da o devleti temsil eden hükümler kişinin emri ve iradesiyle, toplumda askeri, kültürel, ekonomik ve benzeri şekilde üstün hizmetler veren, kahramanlık, yararlılık ve başarı gösteren kişilere verilen simgesel ödüller olarak bilinir. Madalyalar ile kişilerin, devlete olan bağlılıkları pekiştirilmiş olmakta, üstün başarı, yararlılık özendirilmektedir. Madalya ile devletin gücü ve özellikleri görünür kılınmaktadır.

Tarihin en eski dönemlerinden itibaren hükümdarlar gerek kendi tebaalarına gerekse o topluma yararlı olmuş önemli kişilere çeşitli hediyeler ve ödüller vermişlerdir. İlk gerçek örnekleri Roma İmparatorluğu döneminde görülen ve kelime olarak "Medaglia" sözcüğünden türeyen madalyalar, metal üzerine darp edilmiş sikkeler gibi, üzerlerinde devletin ve yöneticilerinin simgelerini taşıyan bir şekilde ödüllendirme aracı olarak kullanılmaya başlamış, bir süre sonra birçok ülkede ve özellikle yeniçağın başlamasıyla birlikte Avrupa'da yaygınlaşmıştır. Yirminci yüzyıla yaklaşıldığında ise madalyayı ve onun bir türü olan nişanı kullanmayan devlet kalmamış gibidir. Madalyalar, prensip olarak tek parça metalden para gibi darp edilmişlerdir. Bunlar devlet darphanesi yanında özel imalathanelere de sipariş edilerek yaptırılmışlardır (Erüreten, 2001, s.12).

Osmanlı Devleti madalya ve nişanlarla Fatih Sultan Mehmed döneminde tanışmıştır. Kendisine hediye edilmek üzere basılan 1450 tarihli madalya dışında, 1480 civarına tarihlenen Gentile Bellini tarafından yapılan ve Fatih tarafından Lorenzo de Medici'ye gönderilen madalyalar bu açıdan önemli örneklerdir (Raby, 2000, s. 86-87). Gerçek anlamda Osmanlı madalyaları imal edilmeye ve dağıtılmaya ise Sultan I. Mahmud devrinde 1730'larda başlanmıştır.¹ Bu zamandan itibaren yavaş yavaş yaygınlaşmaya başlayan madalya geleneği, Sultan Abdülmecid tarafından yapılan sikke reformu ve bunun için İngiltere'den getirilen darphane makineleri, teknik personeli ve teçhizatları vasıtasıyla yaygınlaşarak sürmüştür (Erüreten, 2001, s. 18).

Osmanlı Devleti de, savaşlar, anlaşmalar, yenilik hareketleri, yasal düzenlemeler, seyahatler, ziyaretler, sergiler ve sosyal yardımlar ile ilgili konularda madalya vermiş; madalyaları teşvik ve tescil aracı olarak kullanmıştır. Osmanlı madalyaları "Berat" adı verilen, bir çeşit ferman sayılabilecek tanıtıcı ruhsat niteliğindeki belge ile beraber verilmiştir (Anonim,1999, s. 57). Osmanlı madalyaları şahıslar haricinde bazı kurumlara da verilmiş, bazı alay sancaklarına takılmış, hatta Osmanlı Devleti'nin büyük denizcisi Barbaros Hayreddin Paşa'nın sandukasına "Donanma Madalyası" takılmıştır (Eldem, 2004, s. 401). Türkiye

¹ Bu konu ile ilgili detaylı bilgi için bk. (Erüreten, 2001; Eldem, 2004).

Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra 26.11.1934 tarihli ve 2590 sayılı yasa ile Osmanlı Devleti nişan ve madalyaları kaldırılmış, savaş madalyaları bunun dışında tutulmuştur (Erüreten, 2001, s. 13-14).

Kırım Savaşı madalyasının önemi Kırım Savaşı ile doğrudan ilintilidir. Kırım Savaşı'nın etkilerini siyasi tarih ile sınırlamak mümkün değildir. Sosyal, kültürel ve ekonomik alanda ciddi değişimlerin yaşanmasına sebebiyet verecek olan savaşın aktörleri Rusya ve ona karşı birleşen Osmanlı, İngiltere, Fransa ve Sardinya olmuştur. Osmanlı tarafından bastırılan Kırım Savaşı madalyaları sadece Osmanlı değil, İngiliz, Fransız ve Sardinya askerlerine de verilmiştir. Bu çalışmada Osmanlı Devleti'nin bastırdığı Kırım Savaşı madalyaları araştırma konusu olarak seçilmiş, Kırım savaşı ile ilgili hazırlanan Mecidi Nişanları kapsamının sınırlılığı nedeniyle ele alınmamıştır.

1. KIRIM SAVAŞI

Kırım Savaşı'nın temel sebebi Rusya'nın sıcak denizlere inme isteğidir. Sıcak denizlere inme politikasının mimari olarak Çar I. Petro görülür. Çar I. Petro Osmanlılardan Azak Kalesi'ni (1696) aldıktan sonra Karadeniz boylarını elde etmek, İstanbul'u alıp Ege ve Akdeniz'e inmek gibi vazgeçilmez bir politika takip etmiş; Karadeniz'e ulaşamadığı için bu meselesinin çözümünü kendi haleflerine siyasi bir amaç, bir politika olarak bırakmıştır (Keleş, 2008, s. 123-124).

Kırım, 18. yüzyılda Osmanlı Devleti ile Rusya arasında ciddi sorun haline gelmiştir. Rusya'nın 1771'de Kırım'ı işgali sonrasında, 1774'te imzalanan Küçük Kaynarca Antlaşması ile Kırım Hanlığı siyasi ve mülki bakımlardan Osmanlı himayesin çıkıp bağımsız sayılmış, dini konularda ise "halife" olarak Osmanlı'ya tabi kılınmıştır (Uzunçarşılı, 1983, s. 405). Osmanlı Devleti 1774 savaşı yenilgisi ile Kafkaslarda Rusya lehine oluşturduğu yapı ve gelişmeleri henüz tam sindirememişken, Kırım'ın 1783 yılında Rusya işgaline uğramasından ve bir oldubitti ile Rusya'ya bağlanmaya kalkışılmasından son derece rahatsızlık duymuştur (Hülagü, 2004, s. 18). 1787-1792 Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında imzalanan Yaş Antlaşması ile Kırım'ın Rusya hakimiyetine resmen girmesine engel olunamamıştır (Karal, 1995, s. 19-21).

Osmanlı Devleti'nin Kırım'ı geri alma hayali her daim canlı kalmıştır. Rusya'nın sonraki hedefi olan İstanbul ve Çanakkale boğazları için güttüğü siyaset neticesinde 1850'lerde Kırım yeniden gündeme gelmiştir. Çar I. Nikola (1825-1855) tahta çıktıktan sonra Akdeniz'e yani sıcak denizlere inmek ve Rusya'yı hak ettiği hakim dünya devleti statüsüne kavuşturmak isteği ile hareket etmiştir (Keleş, 2008,s.21).Rusya'nın, kutsal yerler meselesini bahane ederek Eflak ve Boğdan'ı işgal edip Sinop'u bombalayarak Osmanlı donanmasını batırması üzerine Osmanlı Devleti,

İstanbul'da bulunan İngiliz ve Fransız elçilerine resmi tebliğde bulunarak Çanakkale Boğazı önünde bulunan İngiliz ve Fransız donanmalarının Karadeniz'e geçmelerini talep etmiştir.²

Aristo'nun devrimler için söylediği savaşlar ve de özellikle Kırım Savaşı için de doğrudur: "Savaşı ortaya çıkaran yakın ya da ani neden önemsiz olabilir ama gerçek ya da temel nedenler her zaman çok önemlidir" (Sander, 1993, s. 214). Asıl sebep tam olarak emperyalist devletler arası rekabettir. Osmanlı'nın üzerinde Rusya'nın Hünkar İskeleyi ile yakaladığı üstünlüğü İngiltere ve Fransa'ya kaptırması ve Çar I. Nikola'nın İngiliz elçisi ile görüşürken kullanılan "hasta adam" tabirine sahip Osmanlı için daha erken bir paylaşım tarihine ve daha büyük pay almaya karar vermesidir (Akşin, 2002, s. 130-31). İngiltere ve Fransa'nın ortak düşünceleri ise Rusya'nın Avrupa kıtasının dışında tutulmasıydı ki Kırım Savaşı "soğuk savaş" ortamının önemli bir özelliğinin 19. yüzyılın ortasında anlamlı bir örneğidir (Sander, 1993, s. 216).

İngiliz ve Fransız donanmaları Çanakkale Boğazı'ndan Beykoz Limanı'na hareket etmiştir. Osmanlı Devleti Ruslara 23 Ekim 1853 günü ilk silahlı patlatarak savaşı fiilen başlamıştır (Çabuk,1999,s.295-296). Osmanlı Devleti, Karadeniz'de asker, mühimmat ve zahire taşıyan gemilerin emniyetini sağlamak üzere bir filo oluşturulması için 4 Aralık 1853'de İngiltere ve Fransa'nın resmi kanaldan desteğini istemiştir (Özyurt vd., 2006, s.138-143). İstanbul'un Rusya tehdidi altına girdiğini anlayan Fransa ve İngiltere, donanmalarını İstanbul'a göndererek Eflak ve Boğdan'ın Rusya tarafından boşaltılmasını istemişlerdir. Avrupa devletleri Rusya'nın bu ultimatomu reddederek Rusya'nın bölgedeki üstünlüğüne karşı savaşa dâhil oldular (Stone, 2006, s.8). Rusya, Yunanistan'a İstanbul'u verme vaadiyle Yunanlıları savaşa sokmaya çalışmışsa da Fransa'nın Pire'yi işgal ederek ablukaya almaları bu girişimi sonuçsuz bırakmıştır. Rusya birlikleri, Osmanlı, İngiltere ve Fransa'ya karşı savaşmaya başlamıştır (Stikes, 2006, s. 1).

Rusya 28 Ocak 1854'te saldırıya geçerek, Kalas'ı almış ve Dobruca'ya girerek Silistre'yi kuşatmıştır. Silistre Kalesi'ndeki Osmanlı kuvvetleri kaleyi şiddetle savunarak, Rus saldırılarını püskürtmüşlerdir. Fransız ve İngiliz birlikleri Osmanlı ordusuna yardım etmek için Varna'ya gelmiştir. Bu sırada Osmanlı Devleti ile Avusturya arasında bir anlaşma yapılarak Tuna cephesi ortadan kaldırılmıştır. Bu anlaşmadan sonra müttefikler, Rusya'yı barışa zorlamak için Kırım üzerine yürümeyi uygun bulmuşlar ve 20 Eylül 1854'te 30.000 Fransız, 21.000 İngiliz,15.000 kişilik Sardinyalı ve 6.000 Osmanlı askeri 51.000 kişilik Rusya'yı karşılamıştır (Stone, 2006,s.11). Kışın duran savaş, 1855 yılı baharında 140.000 kişilik müttefik kuvveti ile tekrar

² Daha detaylı bilgi için bk. (Badem, 2010; Keleş, 2013)

başlamış, Sivastopol şehri müttefik kuvvetlerce kontrol altına alınmıştır (Stone, 2006, s. 15). Kırım savaşında her iki tarafın toplam kaybı 240.000 kişi olmuştur (Erüreten, 2001, s. 192). Özellikle de koleradan ölenlerin sayısı çatışmada ölenlerden çok daha fazlaydı (Sweetman, 2014, s. 81-82).

Rus Çarı I. Nikola ölünce³, yerine geçen Çar II. Aleksandr barışa hazır olduğunu belirtmiş ve bunun üzerine Rusya ve müttefik kuvvetler arasında 30 Mart 1856 Paris Anlaşması imzalanmıştır. Kırım Savaşı'nın sonunda yapılan bu anlaşmayla Rusya, 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması ile kazandığı ayrıcalıkları kaybetmiştir (Yıldız, 2012, s.274). Karadeniz ve boğazlar eskiden olduğu gibi tüm devletlere kapalı hale getirilmiştir. Ayrıca, 1833 Hünkâr İskeleyi Antlaşması ile boğazları Rusya'ya açmak zorunda kalan ve 1841 Londra Boğazlar Sözleşmesi ile tekrar boğazların kapalılığı ilkesini teyit ettiren Osmanlı Devleti, bir kez daha bu ilkeyi Avrupa'nın önde gelen devletlerine kabul ettirmiştir. Rusya sıcak denizlere inme politikasını bir süre daha ertelemek zorunda kalmıştır.⁴ Paris Antlaşması Osmanlı tarihi içinde önemli bir yere sahiptir. Osmanlı'nın Avrupa devletleri haklarından yani ve Avrupa hukukundan yararlanmasının kabul edilmiştir (Karal,1995, s.243). Ancak eşitlik ve Avrupalılık da tamamen lafta kalacaktı ki hemen orada Ali Paşa bu gelişmeleri ciddi sanıp kapitülasyon düzenine son verilmesini önerdiğinde karşılaştığı donuk tepki bunun işaretidir (Akşin, 2002,s.133).

Bütün bu yıkım ve dehşetin dışında Kırım Savaşı ve onu takip eden dönem Osmanlı Devleti üzerinde belirleyici etkiye sahiptir. Osmanlı Devleti'nin kaderini etkileyen bir gelişme olarak ilk kez dış borçlanmaya gidilmiştir. Kırım Savaşında alt üst olan Osmanlı maliyesini düzeltmek için 1854 yılında ilk kez Avrupa'dan, İngiltere ve Fransa'dan 5 milyon İngiliz altını %4 faiz ve %1 amortismanla borç alınmıştır (Akşin, 2002, s.134). Müttefik hükümetler bu borca kefil olduklarından paranın da nasıl harcanacağına ilişkin bir komisyon kurulmasını istemişlerdir.⁵Borç alma usulüne çok çabuk alışılarak Abdülmecid devri sonuna kadar yani altı yılda

³ I. Nikola'nın benimsediği katı disiplin ve askeri başarısızlığı, Kırım Savaşı'nın ortalarında 2 Mart 1855'te soğuk algınlığı ve sinir yorgunluğu nedeniyle ölümüne neden olmuşsa da kendisini zehirleyerek intihar ettiği iddiaları da bulunmaktadır (Vernadsky, 2009, s. 266).

⁴ "Yine Karadeniz'de harp gemisi ve tersane bulundurmasının yasaklanması Rusya açısından güney tarafının tamamen savunmasız kalması demektir. İngiltere ise Rusya gibi güçlü bir rakibini boğazların içine harp gemisi ve tersanesi olmaksızın hapsederek kendisi için son derece büyük öneme sahip Hindistan ticaret yolunun güvenliğini temin ederken; Fransa ise aynı şekilde Doğu Akdeniz'deki ticari çıkarlarını güvence altına almıştır. Buna karşın Fransa, Rusya ile birlikte hareket ederek İngiltere'nin Hindistan üzerindeki hâkimiyetine son verme girişimlerinde başarısız olmuştur" (Keleş, 2010, s. 149-194).

⁵ "1856 yılında Kırım Savaşı sırasında bir İngiliz sermaye grubu tarafından kurulan sonrasında 1863'te İngiliz ortaklara yüzde 50 payla Fransızların katılımı ile kurulan Bank-ı Osman-i Şahane günlük faaliyetleri Londra ve Paris'ten yönetilen kurullar tarafından yönetilmekteydi. Bankanın önemi, devlete kısa vadeli borçlar sağlaması karşılığında hazinenin en önemli işleri bu bankaya verilmesidir. Banka devletin dış borç ödemelerinin büyük kısmı banka üzerinden yapılmakta ve bankaya yüzde 1 komisyon ödenmiştir" (Pamuk, 1999, s. 230).

dört defa daha borçlanma tekrar edilmiştir (Karal, 1995, s.224). Paris Barış Antlaşması'nın imzalanmasından gelen paranın harcanmasındaki özensizlik sonrasında daha büyük sorunlara yol açmıştır. Sultan Abdülmecid, dışarıdan aldığı borçların bir kısmıyla yaptırdığı yapılar arasında Dolmabahçe Sarayı, Beykoz Kasrı, Küçüksu Kasrı, Teşvikiye Camii sayılabilir (Eyice, 1981, s. 165-173; Kuban, 2007, s. 610-625).

Paris Antlaşması öncesi Viyana'da kabul edilen barış ön şartlarından biri, Osmanlı Devleti'nin Hıristiyan uyruklarına tanımış olduğu hakların yeniden ve kendiliğinden teyit edilmesini öngörüyordu; bu nedenle 1856'da bu gereği yerine getirmek üzerine Islahat Fermanı ilan edilmiştir (Akşin, 2002a, s.132). Gülhane hattındaki prensipler yenilenerek yirmi madde altında toplanmıştır (Karal, 1995, s. 250). Ahmed Cevdet Paşa gibi çoğu kişi İngiltere ve Fransa Osmanlı'nın müttefiki olma konumlarından yararlanarak Türkleri daha çok ölçüde Batılılaştırmaya ve eşitlik doktrinini daha etkin bir biçimde uygulamaya zorladıkları kanaatini taşımaktaydı (1974, s.12).

Kırım Savaşı, Osmanlı toplumunun birçok kesiminin başka türlü doğrudan karşılaşamayacağı Batı gelenek ve göreneklerine alışmasına yardımcı olmuştur. Müttefik ordularının (1854-56) İstanbul'da konaklaması bir “şok” yaratır ve İstanbul'un Batılılaşma sürecini hızlandırır (Georgeon, 1997, s. 134). Boğaziçi'ni doldurup Karadeniz'e çıkan İngiliz ve Fransız orduları, beraberlerinde, hem iyi hem kötü denebilecek yeni Batı etkilerini getirmişlerdir (Davison, 1997, s. 68). Oruç ve Ramazan adetlerinde de Kırım Savaşı sonrasında değişim görülmüştür (Georgeon, 1997, s. 41-133). Avrupa mobilya kullanma alışkanlığı da yine Kırım Savaşı ile Osmanlı topraklarında gelişen bir anlayış olmuştur (Yum, 1993, s. 163). Resmî olmayan ilk Türkçe periyodik, haftalık Ceride-i Havadis, 1840 da William Churchill tarafından çıkarılmaya başlanmış, Kırım Savaşı sırasında yayınlanan özel ilavelerde yayınlanan haber yazıları dört gözle haber bekleyen Osmanlı okuyucuya gazetenin fonksiyonu ve değeri hakkında yeni bir kavrayış kazandırmıştır (Lewis, 1970, s.146). 1853'te başlayan Kırım Harbi sırasında ilk telgraf hattı İstanbul-Varna-Kırım hattı olarak döşenmiştir (Hutteroth, 2000, s. 291-296).

2. KIRIM SAVAŞI MADALYALARI

2.1. Kırım Savaşı Hatıra Madalyaları

Madalyalar içinde diğer devlet temsilcilikleri ve ileri gelenlerine dağıtılmak üzere bir olayın ya da ziyaretin anısına bağlı olarak oluşturulan madalyalar hatıra madalyası olarak anılmaktadır. Osmanlı Devleti tarafından hem tüm savaş hem de bazı belirli muharebeler için madalyalar imal edilmiş olsa da tüm bu madalyalar savaşın bitiminde yani 1856 da dağıtılmıştır (Eldem, 2004, s. 202). Arşiv belgelerinden edinilen bilgiye göre 60.000 adet Kırım Madalyası, 13.682 adet Silistre Madalyası, 20.000 adet Kars

Madalyası, 126.138 Umum Madalyası, yani toplam 220.000 adet madalya imal edilmiştir (Erüreten, 2001, s. 193).

Kırım Savaşı nedeniyle basılan hatıra madalyaları Laurent-Joseph Hart (1810-1869) adlı, Brüksel’de yaşayan bir Belçikalı sanatçının elinden çıkmıştır. Kendisi aynı zamanda bir süre önce 1851 yılında “Sultan Abdülmecid için Tanzimat Madalyası adıyla bilinen son derece süslü bir madalya tasarlayıp imal etmiştir (Eldem, 2004, s. 170-171).Oldukça ilgi gören bu çalışmasından da cesaret alan Hart, becerisini konuşturup yeni bir iş imkanı yakalayabilmek için Kırım Savaşının iyi bir fırsat olabileceğini fark ederek Sultan Abdülmecid’e 1 Temmuz 1854 tarihinde yazdığı mektupta “Batı Avrupa’nın barbar Ruslarla savaşının nümizmatik bir tarihini” yaratmayı önermiştir (Eldem, 2004, s. 166).

Kırım madalyaları içinde hatıra madalyası şeklinde tasarlanmış Sinop, Büyük Silistre, Tuna, ve Büyük Kars adı altında dört madalyalık bir seri çıkmıştır. Dört madalyanın ortak özelliği ön yüzlerinde Sultan Abdülmecid’in aynı portresinin kullanılmış olmasıdır. Madalyalar üzerindeki portrenin Sultan’ın daha önce yapılmış bir portresinin kullanılmış olması gereklidir. Edhem Eldem, Hart’ın madalyalarındaki Sultan’ın portresine benzerliğinden hareketle 1850’lerde Basile Kargopoulo tarafından çekilmiş Sultan Abdülmecid’in fotoğrafının kullanılmış olabileceğini belirtir (Eldem, 2004, s. 164-165). Bir başka eser de kaynak olmuş olabilir. Topkapı Sarayı Müzesi’nde bulunan Jean Portet tarafından kâğıt üzerine yağlı boya yapılmış Sultan Abdülmecid’in portresi 1850 tarihlidir (Env. No. 17/215) (Renda, 2000, s. 510). Bu yağlı boya portede, tıpkı madalyada olduğu gibi, Sultan Abdülmecid yüzü izleyiciye dönük şekilde, uzun sorguçlu bir fes, sırma işli bir ceket ve göğsünün ortasına kadar örten bir pelerin ile gösterilmiştir (Resim 1). Sultan Abdülmecid’in yapılmış diğer portrelerinin tarihleri madalyanın basım tarihinden sonradır⁶. Sultan Abdülmecid’in bu portesinin madalyanın basımından önce yapılmış olması da madalyada Jean Portret’in eserinin kullanılmış olabileceğine işaret etmektedir.

⁶ Sultan Abdülmecid’in diğer portreleri için bk.(Renda, 2000, s. 511-515).

Resim 1: Sultan Abdülaziz Portresi,
Jean Portet (Renda, 2000, s. 510)

Madalya serisi ile ilgili olarak hangi madalyanın önce basıldığı ya da basım sırası ile ilgili kesin bilgi bulunmamaktadır. Hart'ın yazdığı mektupta ya da Osmanlı arşiv belgelerinde bu konu ile ilgili bilgi yer almaz (Eldem, 2006, s. 166). Kırım hatıra madalyaları serisinin ilki 1853 tarihli Sinop madalyası olarak kabul edilebilir (Resim 2). Bu madalya, Rus donanmasının Osmanlı donanmasını yok ettiği Sinop felaketi anısına bastırılmıştır. Ön yüzünde Sultan Abdülmecid'in cepheden yapılmış portresi bulunur. Çevresinde “Abdul Medjid Khan Empereurdes Ottomans” (Osmanlı İmparatoru Abdülmecid Han) yazılıdır. Portrenin tam altında üç yıldız tasviri işlenmiştir. Bu yıldızlar Kırım Savaşı'nın Osmanlı, İngiltere ve Fransa şeklinde üçlü ittifakına gönderme yapıyor olmalıdır. Madalyanın arka yüzünde yuvarlak kemerli bir niş altında üzerinde deniz çapası işli örtünün bulunduğu bir lahit tasviri bulunur. Kemerin tam ortasında bir kandil asılıdır. Lahitin her iki yanında simetrik olarak birer deniz feneri, sancaklar ve deniz savaşında kullanılan top gülleri işlenmiştir. Üst kısımda “Europe Ils Sont Morts Pour Toi” yani “Avrupa Onlar Senin İçin Öldüler” yazılıdır. En aşağıda ise Sinop 1853 ibaresi vardır. Bu tasvir ile bir anlamda Rus donanmasının Osmanlı donanmasını yok ettiği Sinop felaketi için Avrupa'yı temsil eden kadın figürü ağıt yakmaktadır (Eldem, 2006, s. 25).

Resim 2: Sinop Madalyası, 1853.

<http://www.frkw.de/TR/ThemenTR/Crimea/photo063.htm>

<http://www.frkw.de/TR/ThemenTR/Crimea/photo064.htm>

(E. T: 10.03.2014).

Büyük Silistre madalyası birinci Sinop madalyasındaki olaya yanıt niteliğindedir (Resim 3). Rus kuşatması altındaki Silistre'nin, Osmanlı Devleti tarafından yapılan müdafaası sonucunda 21 Haziran 1854'te galip gelinişi kutlanmaktadır. Ön yüzünde yine Sultan Abdülmejid'in portresi işlenmiş ve çevresinde "Abdul Medjid Khan Empereurdes Ottomans" (Osmanlı İmparatoru Abdülmejid Han) yazılıdır. Arka yüzünde bir kale tasviri önünde Avrupa'yı temsil eden kadın figürü bir elinde kama, diğer elinde ise hilal bulunan asa tutar şekilde yapılmıştır. Kamanın ucuna denk gelen yerde "Europe Ils Ont Vaincu Pour Toi" (Avrupa Onlar Senin İçin Kazandılar) yazısı bulunmaktadır. Yazının başladığı yerde bir kubbe, minare ve alem detayları işlenmiş cami tasviri yer alır. En alt kısımda "Silistre 1954" ve "Hart Fecit" (Hart Eseri) yazılıdır.

Resim3 : Büyük Silistre Madalyası, 1854.

<http://www.frkw.de/TR/ThemenTR/Crimea/photo065.htm>

<http://www.frkw.de/TR/ThemenTR/Crimea/photo066.htm>

(E. T:10.03.2014).

Üçüncü madalya Rus ordusunun Eflak ve Boğdan'ın yanı sıra Karadeniz'in batı kıyılarından da çıkarılmasını sağlayan Tuna bölgesi müttefik harekâtının anısına çıkarılmıştır (Resim 4). Madalyanın ön yüzünde Sultan Abdülmecid'in cepheden portresi bulunmaktadır. Portrenin çevresinde "Abdul Medjid Khan Empereurdes Ottomans" (Osmanlı İmparatoru Abdülmecid Han) yazılıdır. Portrenin dışındaki kısım on altı bölüme ayrılmıştır. Oval madalyonlarda Kırım Savaşı sırasında görev alan ünlü kumandan ve devlet adamlarının isimleri "Napoléon", "Redeliffe", "St. ArnaudRaglan", "ReghidReblaslı", Dundas Lamelin", "Baraguey", "Cambridge" şeklinde işlenmiştir. Oval madalyonlar arasındaki tasvir Osmanlı armasını andıran bir düzenlemeyi içermektedir. Hart'ın Tanzimat anısına yapmış olduğu ilk madalyasında kullandığı garip karmaşık obje yığınının oluşan arma sonrasında Arma-i Osmani için ilham kaynağı oluşturmuştur (Eldem, 2006, s. 169). Sonrasında bilinen Osmanlı armasına daha yakın bir düzenlemenin bu madalyada yine Hart tarafından kullanıldığı görülmektedir. Arka yüzünde piramit şeklinde bir anıt önünde oturmuş şekilde kanatlı bir kadın figürü bulunmaktadır. Bu tasvirin Kraliçe Victoria olduğu söylenmektedir (Erüreten, 2001, s. 198). Ancak kanatlı kadın figürünü, antik dönemden itibaren devam eden, "Nike" yani "zafer tanrıçası" temsil geleneğinin yansıması olarak görmek daha doğru olacaktır. Kanatlı kadın figürü elindeki kalem ile piramit şeklindeki anıt üzerine "VictorieNapoléon 1854" (1854 Napolyon'un Zaferi); "La Mer Noire Etle Danube Seront Libres" (Karadeniz ve Tuna Serbest Olacaktır) yazarken tasvir edilmiştir. Diğer elinde zaferin sembolü olarak defne çelengi tutmaktadır. Kötülüğün temsili olarak kullanılmış yılan ayaklar altında kalmış şekilde gösterilmiştir. Piramidin sol arka tarafında iki minaresi, kubbe ve alem detayları seçilen bir cami tasviri bulunmaktadır. Madalyanın üst kısmını çevreleyen yazıda "La France et L'Angleterreuniespour le defense dudroit" (Hakkın savunulması için birleşen Fransa ve İngiltere) açıklaması bulunur. "Dieu le veut" (Tanrı İzni ile) yazısı piramit ve figürün altındaki boşluğa yazılmıştır. Bu madalyanın altın kaplama olan örnekleri dışında bronz olanları da bulunmaktadır.

Resim 4: Kırım Savaşı Tuna Anısına Madalya, 1854.
<http://www.frkw.de/TR/ThemenTR/Crimea/photo061.htm>
<http://www.frkw.de/TR/ThemenTR/Crimea/photo062.htm>
(E. T:10.03.2014).

Dördüncü Büyük Kars madalyası ile ilgili olarak bazı tartışmaların bulunmaktır (Resim 5). Hart tarafından yapılmış olan Kırım Harbi madalya dizisi arasında bu madalyanın arşiv kaydına rastlanmadığı gibi, Meskukat-ı Şahane idaresinin H.1336 tarihli raporunda da madalya ile ilgili bilgi bulunmamaktadır (Erüreten 2001, s. 199). Hart tarafından yapılmış yapılmadığı kesin olmamakla beraber Sultan Abdülmecid döneminde bu madalyanın Kırım Savaşı anısına bastırıldığı aşikârdır. Ön yüzünde diğer madalyalardaki ile aynı özelliklerde olan Sultan Abdülmecid'in portresi ve çevresinde Abdul Medjid Khan Empereurdes Ottomans (Osmanlı İmparatoru Abdülmecid Han) yazılıdır. Arka yüzünde ise defne çelengi içerisinde alt alta sırasıyla Eupatoria, XVII Fevrier, (Gözlele17 Şubat) Kars, XXIX Septembre (29 Eylül) Ingourı, VI Novembre (İngur 6 Kasım) yazılıdır. En altta ise üç zaferin ortak tarihi olarak MDCCCLV(1855) işlenmiştir.

Resim 5:Büyük Kars Madalyası, (Erüreten, 2001, s.199).

İttifakın Avrupa kanadında da Kırım Savaşı hatıra madalyaları basılmıştır. Armand-AugusteCaqué'nin (1793-1881) Kırım anısına el ele

tutuşmuş üç hükümdarı Victoria, Napolyon ve Abdülmecid' in yer aldığı Fransız tasarımı sadece madalyalarda değil seramik biblolar da bile kullanılmıştır(Resim 6). Üç farklı türde basılmıştır. Arka yüzlerinde aynı açıklamalar, Fransızca, İngilizce ve Osmanlıca olarak üç farklı şekilde basılmış, ön yüzlerinde Fransızca olanlar da Napeolon, İngilizce olanlar da ise Kraliçe Victoria ortada gösterilmiş; Osmanlıca açıklaması olan versiyonda Sultan Abdülmecid ortaya geçememiştir (Eldem, 2006, s.168). İttifak ile ilgili olarak sadece Sultan Abdülmecid'in bile dâhil edilmediği, sadece İmparator Napelon ile Kraliçe Victoria'nın beraber gösterildiği madalyalarda bulunmaktadır. Kırım Savaşı sonrası Paris Konferansı anısına da madalyalar basılmıştır. Avrupa'daki Kırım hatıra madalyalarında genel tutumun Osmanlı Devleti'ne karşı olumlu olmadığı hissiyatını uyandıracak tasarımlar hâkimdir.

Resim 6:Caque'nin Üçlü İttifak Hatıra Madalyası (İngilizce) (Erüreten, 2001,s.194)

2.2. Kırım Savaşı Asker Madalyaları

Kırım Savaşı ile ilgili olarak hatıra madalyaları dışında savaşta üstün başarı ve cesaret gösteren askerlere verilmek bastırılmış madalyalar da bulunmaktadır.

2.2.1. Kırım Madalyası

Kırım Savaşı Madalyası olarak bilinen bu madalya arşivlerde “Kırım İftihar Nişanı” olarak zikredilmektedir ve 80.000 adet dağıtıldığı yazılıdır (Erüreten, 2001, s. 192). Üç grup halinde basılan 36 mm çapındaki bu madalyaların ön yüzünde Sultan Abdülmecid'in tuğrası bulunmaktadır. Osmanlıca olarak aşağıda “Kırım” ve Hicri 1271 tarihi yazılıdır (Resim 7).Arka yüzlerinde değişiklikler bulunmaktadır. Osmanlı Devleti madalyanın verileceği kişinin tabi olduğu ülkeye göre madalyanın üzerindeki sembollerin değiştiği bir sistem geliştirmişlerdir. Arka yüzündeki Kırım ibaresi ödüllendirilen kişi İngiliz “Crimea”, Fransız ise “La Crimée” Sardinyalı ise “La Crimea” şeklinde yazılmaktadır. Olması halinde, madalyanın üzerindeki Latin harfli ibare veya olarak değişmekteydi. Üç madalyada da ters dönmüş Rus bayrağı üstünde askeri toplar, çapa ve en

üstte yer alan harita tasviri ortak olmakla beraber, sol tarafta sabit kalan Osmanlı bayrağı karşısında onurlandırılan ülkenin bayrağı değiştirilerek kullanılmıştır. sağ tarafta ve sol başta diğer ülkelerin bayrakları yer alıyordu. sol taraftaki Osmanlı karşısında madalyanın verildiği askerin tabi olduğu ülkenin bayrağı yerleştirilmiştir. Diğer ülkelerin bayrakları arkada sağ ve solda yer almaktadır.

Kırım Harbi Madalyası Ön Yüz

İngilizlere Mahsus

Fransızlara Mahsus

Sardinyalılara Mahsus

Resim 7: Osmanlı Kırım Asker Madalyaları, (Özel Koleksiyon)

2.2.2. İftihar Madalyası

Ön yüzünde bir madalyon içinde Sultan Abdülmecid'in tuğrası iki yanında ikişer sancak tasviri bulunur (Resim 8). En üstte sola bakan hilal ve altı köşeli yıldız tasviri işlenmiştir. Arka yüzünde ise on iki kollu yıldız ortasında altı kollu yıldız bulunur. Yıldızın altındaki kartuş içinde "nişan-ı iftihar" yazılıdır. Bu kartuşun iki yanında birer küçük boyutlu altı kollu yıldız işlenmiştir. Madalyanın yazılarını Naif Efendi, tuğrasını Mustafa Efendi, resim ve nakışlarını Robertson yapmıştır (Erüreten, 2001, s. 191).

Resim 8: İftihar Madalyası(Erüreten, 2001,s.191)

2.2.3. Silistre Madalyası

Ön yüzünde çelenk içinde Sultan Abdülmecid tuğrası bulunmaktadır. Arka yüzünde ise dalgaları ile işlenmiş Tuna nehri ve kıyısında kurulan Silistre şehri camisi ve yerleşim detayları ile tasvir edilmiştir (Resim 9). Dağ üstünde yer alan kale dalgalandan Osmanlı bayrağı ile birlikte resmedilmiştir. Madalyanın yazılarını Naif Efendi, tuğrasını Hüsrev Efendi, resim ve nakışlarını ise Robertson yapmıştır (Erüreten, 2001, s. 196)

Resim 9: Silistre Madalyası (Erüreten, 2001,s.196)

2.2.4. Sancaklı Silistre Madalyası

Ön yüzünde çelenk içinde Sultan Abdülmecid tuğrası bulunmaktadır. Çelengin tam ortasındaki dalgalı kurdela üzerinde Osmanlıca “Silistre” yazılıdır (Resim 10). En aşağıda ise 1271 tarihi verilmiştir. Arka yüzde ise Osmanlı bayrağı çekilmiş bir tabya tasvir edilmiştir. Madalyanın yazılarını Naif Efendi, tuğrasını Hüsrev Efendi, resim ve nakışlarını ise Robertson yapmıştır (Erüreten, 2001, s. 196)

Resim 10: Sancaklı Silistre Madalyası (Erüreten, 2001,s.196)

2.2.5. Sivastapol Madalyası

Ön yüzünde Sultan Abdülmecid tuğrası ve Osmanlıca “Sivastopol 1271” yazılıdır. Arka yüzünde ise Kırım madalyasındaki ile aynı şekilde yerde ters şekilde duran Rus bayrağı, üstünde iki top ve topun üzerine serilmiş Kırım haritası tasviri bulunmaktadır(Resim 11). Arka tarafta sola doğru dalgalanan Fransız, sağa doğru dalgalanan Osmanlı ve İngiliz bayrakları bulunmaktadır. En altta büyük harflerle “SEBASTOPOL” yazılıdır. Madalyanın yazılarını ve tuğrasını Mustafa Efendi, resim ve nakışlarını ise Robertson yapmıştır (Erüreten, 2001, s. 198).

Resim 11: Sivastopol Madalyası, 1854. (Erüreten, 2001, s. 198)

2.2.6. Kars Madalyası

Ön yüzünde Sultan Abdülmecid tuğrası bulunmaktadır.(Resim 12). Arka yüzünde ise Kars şehri ve kalesi işlenmiştir. Kalenin tepesinde bir top ve topun üstünde de Osmanlı bayrağı dalgalanır şekilde resmedilmiştir. En aşağıda Osmanlıca “Kars 1272” yazılıdır. Madalyanın yazılarını Naif Efendi, tuğrasını Mustafa Efendi, resim ve nakışlarını ise Robertson yapmıştır (Erüreten, 2001, s. 199)

Resim 12:Kars Madalyası (Erüreten, 2001,s.199)

Askerler için hazırlanan madalyalarda tasvirleri işleyen kişi olarak Robertson ismi geçmektedir. James Robertson (1813-1888) 1841 yılında İstanbul'a gelen İngiliz sanatçı, Pera'da 1850'lerde açtığı fotoğraf stüdyosu açmış ve Kırım Savaş sırasında cephelere giderek fotoğraflar çekmiştir (Ulrich, 2013, s. 162). Sadece fotoğraf alanında değil, altın ve gümüş sikkeler ve madalyalar için hazırladığı dizayn ve modeller ile de 1850'lerde ün kazanmıştır (Öztuncay, 1992, s. 22)⁷. James Robertson'un Hart'tan farklı olarak tasvirlerinde sembolik anlatımlardan uzak daha gerçekçi ifadeleri kullandığı görülmektedir.

Osmanlı tarafından hazırlatılan Kırım Savaşı hatıra madalyalarında Avrupa örnekleri yönlendirici olmuşken, askerler için hazırlanan madalyalarda Osmanlı tarzının benimsendiği görülmektedir. İngiltere tarafından basılan Kırım madalyası bu farkı daha çarpıcı şekilde ortaya koymaktadır. İngiliz Kırım madalyasının ön yüz tasarımı William Wyon'a (1795-1851), arka yüz tasarımı ise Benjamin Wyon'a (1802-1858) aittir. Daha sonrasında bu iki hakkak Sultan Abdülaziz'in Londra ziyareti hatıra madalyasında çalışacaktır⁸. 1854-56 tarihleri arasında basılan bu madalyanın ön yüzünde Taçlı olarak profilden "Kraliçe Victoria Regina 1854" ibaresi bulunurken, arka yüzde Kalkanında İngiliz arslanı bulunan bir Roma askerinin başına çelenk tutan kanatlı bir zafer tanrıçası ve "CRIMEA" – "B WYON SC" yazılıdır. Gümüş malzeme ile yapılmış olan bu madalyanın ağırlığı 35,92 gr. çapı ise 34,5 mm (Eldem, 2004, s. 215).. Madalyanın kurdelesini açık mavi, kenarları sarı renk olarak tasarlanmıştır. Bu madalyaların Osmanlı askerlerine verilmesi konusunda iki devlet arasındaki yazışmaların bulunduğu bilinmektedir⁹. Askerlere dağıtılan Osmanlı Kırım

⁷ James Robertson ile ilgili fotoğraf ve eserlerin sergisi için bkz. Koç Üniversitesi Anadolu Medeniyetleri Araştırma Merkezi. <http://rcac.ku.edu.tr/>. Ayrıca <http://www.benaki.gr/index.asp?id=1020101&lang=en> ve <http://www.rcac.ku.edu.tr/events/exhibitions/robertson>.

⁸ Daha detaylı bilgi için bk. (Tekin, 2012, s.183-199)

⁹ "Atüfetli efendim hazretleri...Kırım muzafferiyetinden dolayı İngiltere Devleti tarafından tanzim olunacak madalyalardan Kırım'da bulunan asâkir-i hazret-i sâhâneye dahi i'tâsını haşmetli Kraliçe hazretleri arzu etmekte olduğundan bu suretin nezd-i âlî-i hazret-i sehinsahîde rehin-i kabul buyurulacağı ümidinde olduğuna dair İngiltere Devleti Umûr-ı Ecnebiyesi nâzırı tarafından cânib-i

savaşı ile ilgili madalyalarda diğer devletlerin bayrakları ile ittifaka gönderme yapan öğelerin ya da cephedeki başarıları ile ilgili anılara gönderme yapan tasvirlerin tercih edildiği gözlemlenmektedir.

Resim 13: İngilizlerin Bastığı Kırım Harbi Madalyası

<http://www.medal-medaille.com/sold/productinfo.php?cPath=247&productsid=5196> (E. T:10.03.2014).

Bazı yabancı devletler, madalya ve nişanlarla beraber sivil elbiselerde de kullanılmak üzere bu madalyaların küçük örneklerini de imal ederek vermişlerdir. İlginç olan Osmanlı Devleti, hiçbir madalya ve nişanın minyatürünü resmi olarak yaptırmamış ve vermemiştir. Arşiv belgelerinde ve nizamnamelerde de bunların yapıldığı ve verildiğine dair hiçbir kayda rastlanmamıştır. Ancak yurtdışındaki bazı müesseseler ve elbise nişanlarının Avrupa örneklerinde olduğu gibi minyatürlerini de imal ederek vermişlerdir. Bunların çoğunun tuğraları, resim ve yazıları asıllarına benzemekle birlikte oldukça bozuktur (Erüreten, 2001, s. 373)

3. SONUÇ

Kırım Savaşı'nın Osmanlı madalyaları ve nişanları tarihinde önemli bir yere sahiptir. Öncelikle bir Osmanlı sultanı ilk kez Kırım Savaşı'ndan sonra yabancı bir devletten nişan kabul etmiştir. Fransız elçisi Thouvenel Sultan Abdülmecid'e, Fransa Légion d'honneur'un büyük haçı Grand croix törenle, 28 Aralık 1855'te padişaha takdim etmiş ve Sultan da konuşmasında bu nişanı "Osmanlı Devleti'nin büyük Avrupa ailesine kabul edilişi" olarak

sefârete gelen tahrirâtdan çıkarılıp Bâbîâlî'ye verilmiş olan bir bendin sureti manzûr-ı ma'âli-mevfûr-ı cenâb-ı mülûkâne buyurulmak için arz ve takdim kılındı. Saltanat-ı Seniyye'nin hukuk-ı âliyesini muhafaza için devam etmekte olan muharebenin böyle bir muzafferiyet-i azîmesi için müttefik bulunan devlet-i müsârunileyhâcânibinden tanzim ve i'tâ olunacak madalyaların kabulü hüsn-i ittifak ve ittihâd-ı samimîye muvâfık olacağından ve Kraliçe-i müsârunileyhâ hazretlerinin işbu tasavvur ve niyeti levâzım-ı riayetkârîdenbulduğundanma'al-memnuniye kabul olunacağıının ve müsârunileyhâ hazretlerinin su niyeti nezd-i âlîdemûcib-i mahzûziyet-i mahsusa olduğunun lisan-ı münasib ile cânib-i sefârete tebliğ edilmesi ve bu memnuniyetin Londra Sefâret-i Seniyyesi vasıtasıyla doğrudan doğruya İngiltere vükelasına dahi tebliğ ettirilmesi muvâfık-ı maslahat gibi görünüyorsa de ol bâbda dahi her ne vechilemr u ferman-ı hazret-i padisâhîmûte'allik ve seref-sudûr buyurulur ise mantûk-ı münîfi icra olunacağıbeyânıyla tezkire-i senâverîterkîm kılındı, efendim. Fî 15 S. Sene" (Özyurt, 2006, s. 318).

gördüğünü belirtmiştir (Eldem, 2006, s. 29)¹⁰. Bu nişanın üzerinden bir yıl geçmeden bu sefer İngiltere harekete geçmiş, İngiliz elçisi Lord Stratford de Redcliffe (Startford Canning) Sultan Abdülmecid'e padişaha Dizbağı Nişanı'nı (*Order of the Garter*) takdim etmiştir (Poole, 1999, s. 107).

Osmanlı Devleti'nin Avrupa siyasetinde kendine yer açabilmesini sağlamak amacıyla Kırım madalyalarının kullanıldığı görülmektedir. Hatıra madalyalarının üzerinde yer alan imgelerden padişahın yabancı nişanları kabul edişine ve askeri madalyaların tasarımlarından müttefiklere nişan verilmesine bakılacak olursa Osmanlıların varoluş iddialarını artık bu simgelerle gösterme konusunda ne kadar başarılı olabildikleri de gözden kaçırılmamalıdır.

Osmanlı madalya tarihinde Hart tarafından hazırlanan hatıra madalyalarındaki ön yüzü portreli, arka yüzünde sembolik anlatımların olduğu tavrın tercih edilmediği görülmektedir. Ön yüzünde tuğranın bulunduğu madalyalarda Robertson tarafından uygulanan ince detaylar ile işlenen gerçekçi tasvirli anlatımın benimsenmiştir. Ancak Hart'ın Tanzimat Fermanı ilanı dolayısıyla yaptığı hatıra madalyasındaki karışık arma tasarımını daha uygun bir şekilde kullandığı madalyası Osmanlı kültür tarihinde önemli bir adım olmuştur.

Resim 14: Osmanlı ve İngiliz Kırım Madalyaları ile İngiliz Subayları http://www.hussards-photos.com/UK/UK_RHA_CDV8_Dublin.htm ve <http://www.florin.ms/ChapterA.html> (E. T:10.03.2014).

¹⁰ Padişah konuşmasında “Bu kıymetli nişanı şevketli mütefikim majesteleri imparatorun şahsi dostluğunun bir hatırası olarak telakki etmenin yanında, iki imparatorluğu birbirine bağlayan bu eski dostluk ilişkilerini sağlamlaştıracak olan muhteşem ittifakın önemli neticelerinden biri olarak addetmekteyim. Bu nişanın, kabul ettiğim ilk yabancı nişan oluşu ve sizin kadar muhterem birinin elinden alıyor olmam, imparator hazretlerinin teveccühünden duyduğum memnuniyeti daha da arttırmaktadır. İçtenlikle ümit ediyorum ki bütün halkımın refahı için devamlı olarak sarf ettiğim gayret, umulan başarıyla neticelenecektir ve artık büyük Avrupa ailesine mensup olan imparatorluğum bütün dünyaya medeni milletlerin arasında yerini almayı hak etmiş olduğunu gösterecektir. Osmanlılar, asil mütefiklerinin bu hayırlı ve muhteşem neticeyi meydana getirmekteki fedakârlıklarını asla unutmayacaktır.” satırlarına yer vermiştir (Eldem, 2006, s. 29).

Kırım Savaşının Rusya'nın mağlubiyeti ile sonuçlanması üzerine hem Osmanlı Devleti askerlerine hem de bu savaşta Osmanlı Devletine müttefik olarak yardım eden Fransız, İngiliz ve Sardinya subay ve erlerine olmak üzere değişik tiplerde hem savaşta yararlılık gösterenlere hem de bir hatıra olarak basılmış olması önemlidir. İngiliz askerlerinin çektirdikleri dönem fotoğraflarında Osmanlı tarafından dağıtılan madalyaları taşıdıkları görülmektedir(Resim 14). Osmanlı Kırım asker madalyalarının Kırım cephesinde bulunan askerler tarafından daha benimsenmesi manidardır. Hatıra madalyalarının aynı etkiyi yapıp yapmadığı tartışma konusudur. Osmanlı Devleti'nin Kırım madalyasını hem bir taltif, hem dört farklı ülkenin birbirine yaklaşmasının maddi bir sembolü görüşünün etkili olduğu görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Anonim. (1999). *Nadir Osmanlı Sikke, Nişan ve Madalyaları*. İstanbul: Kültür Bakanlığı Anılar ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Akşin, S. (2002). *Siyasal Tarih (1789-1908)*. Yay.Yön. Sina Akşin. *Osmanlı Devleti* içinde(3, 77-190). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Baumgart, W. (1999). *The Crimean War 1853-1856*. London
- Badem, C. (2010). *"The" Ottoman Crimean War: (1853 - 1856)*. Leiden: Brill.
- Çabuk, V. (1999). *Kuruluşundan Cumhuriyete Büyük Osmanlı Tarihi*. İstanbul: Emre Yayınları.
- Davison, R. c H. (1997). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Reform 1856-1876*. (O. Akınhay, Çev.). İstanbul: Papirüs Yayınları.
- Eldem, E. (2004). *İftihar ve İmtiyaz Osmanlı Nişan ve Madalyaları Tarihi*. İstanbul: Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi Yayınları.
- Eldem, E. (2006). Savaş ve Sembolizm, Kırım Savaşı Döneminde Osmanlı Madalya ve Nişanları. *Kırım Savaşı'nın 150. Yılı*. İstanbul: Vehbi Koç Vakfı Sadberk Hanım Müzesi Yayınları.
- Erüreten, M.(2001). *Osmanlı Madalyaları ve Nişanları Belgelerle Tarihi*. İstanbul: DMC Yayınevi.
- Eyice, S. (1981). XVIII. Yüzyılda Türk Sanatı ve Türk Mimarisinde Avrupa Neo-Klasik Üslubu. *Sanat Tarihi Yıllığı*, IX-X, 163-189.
- Georgeon, F. (1997). İmparatorluktan Cumhuriyete İstanbul'da Ramazan. Francois Georgeon- Paul Dumont (Ed.). (M. Selen, Çev.). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Yaşamak* içinde (41-133). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hutteroth, W. (2000). Osmanlı Devleti'nde İlk Demiryolları. (N. Göyünç, Çev.). *Uluslararası Kuruluşunun 700. yıldönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti Kongresi* içinde (291-296). Konya.
- Hülagü, M. (2004). Kırım Hanlığının Kuruluşu ve Türk-Rus İlişkilerindeki Yeri (1441-1783). , *Uluslararası Türkoloji Sempozyumu, TİKA (Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı), 31 Mayıs-4 Haziran 2004*. Kırım. 01 Mart 2014, http://www.metinhulagu.com/images/dosyalar/012030215_5532_0.pdf
- Karal, E. Z. (1995). *Osmanlı Tarihi V*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

- Keleş, E. (2008). Rusya'nın Panslavizm Politikasının Balkanlarda Uygulanmasına Dair Bir Lahiya. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, (21), 123-140.
- Keleş, E. (2010). Kırım Savaşı'nda (1853-1856) Karadeniz ve Boğazlar Meselesi. *OTAM*, (23).
- Keleş, E. (2013). *Kırım Harbi'ne Dair Notlar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınevi.
- Kocabaş, S. (1989). *Kuzeyden Gelen Tehdit Tarihte Türk-Rus Mücadelesi*. İstanbul.
- Kuban, D. (2007). *Osmanlı Mimarisi*. İstanbul: Yem Yayınevi.
- Lewis, B. (1970). *Modern Türkiye'nin Doğuşu*. (M. Kıratlı, Çev.). Ankara: TTK Basımevi,
- Öztuncay, B. (1992). *James Robertson: Pioneer of Photography in the Ottoman Empire*. İstanbul: Eran.
- Özyurt A. R, A. R. Gündoğdu ve K. Gurulcan. (2006). *Osmanlı Belgelerinde Kırım Savaşı (1853-1856)*. Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı.
- Pamuk, Ş. (1999). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Paranın Tarihi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları
- Poole, S. L. (1999). *Lord Stratford Canning'in Türkiye Anıları*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Raby, J. (2000). Oyun Başlıyor. *Padişahın Portresi Tesavir-i Âl-i Osman* içinde (64-95). İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Renda, G. (2000). Portrenin Son Yüzyılı. *Portresi Tesavir-i Âl-i Osman* içinde (442-463). İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Sander, O. (1993). *Anka'nın Yükselişi ve Düşüşü*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Stikes, W. (2006). *Crimean War: The Diplomatic March to War to the Destruction of the Turks at Sinope*, Phi Alpha Theta Conference. 10 Ekim 2013, <http://www.lagrange.edu/resources/pdf/citations/history-inabstract/Crimean%20War.pdf>
- Stones, N. (2006). Kırım Savaşı. *Kırım Savaşı'nın 150. Yılı* içinde. İstanbul: Vehbi Koç Vakfı Sadberk Hanım Müzesi Yayınları.
- Sweetman, J. (2013). *Crimean War*. New York: Routledge Pub.
- Tekin, B. B. (2012). Sultan Abdülaziz'in İngiltere Ziyareti Hatıra Madalyası: 19. Yüzyılda Doğu Kimliği-Batı Kimliği Algılayışının Görsel Bir Özeti. *Zeitschrift für die Welt der Türken / Journal of World of Turks*, 4 (1), 183-199.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1983). *Osmanlı Tarihi, III/I*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınevi.
- Ulrich, K. U. (2013). *The Ultimate Spectacle: A Visual History of the Crimean War*. New York: Routledge Pub.
- Vernadsky, G. (2009). *Rusya Tarihi*. İstanbul: Selenge Yayınları.
- Yıldız, Ö. ve Karaçağıl, C. (2012). Kırım Savaşı Üzerine Bir Değerlendirme (1853-1856). *The Journal of Academic Social Science Studies*, (5), 173-285.
- Yum, Ş. (1993). Son Dönem Osmanlı Saraylarında Oryentalist Mobilya Örnekleri. *Osman Hamdi Bey ve Dönemi Sempozyumu 17 -18 Aralık 1992 Bildiriler Kitabı* içinde (159-171). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.